

АНАЛИЗ

За потенциалните възможности за добив на недървесни горски продукти на територията на ТП ДГС Провадия за 2022г.

1. Потенциални възможности

Общата площ на ТП ДГС „Провадия“ е 14379.1 ха. Залесената площ е 13419.9 ха или 93.4% от общата му площ. Участието на насажденията с естествен произход е 78.7% от площта на горите на стопанството, което е показател за относително съхранени естествени съобщества. Общата площ на държавните горски територии е 12364,9ха,

Най-разпространените лечебни растения в ДГС "Провадия" се явяват основните дървесни видове, като цер, келяв габър, благун, акация, сребролистна липа, мъждрян и др. Церът и благуна се срещат повсеместно в Долния равнинно - хълмист и хълмисто - предпланински пояс на дъбовите гори (0-600 м н.в). Церът, който е и най - разпространения дървесен вид от дъбовете, заема 42.3% от залесената площ на стопанството, благун – 5.6%, космат дъб – 3.6%. Състоянието на насажденията е сравнително добро. С лечебна цел се използва кората от клонките или стъблата на по-младите дървета, не по-дебели от 10см, обелени рано на пролет. Те съдържат дъбилни вещества, танини и други. Най-голямо разпространение от липите има сребролистната липа (*Tilia argentea*) – 4.7% от площта на стопанството. Среща се в чисти и смесени широколистни гори, съставени от бук, габър, зимен дъб, цер и др. Ценно медоносно растение. Употребяма част – цветовете и кората.

В състава на повечето насаждения влизат дървесни видове като мъждрян (*Fraxinus ornus*), полски бряст (*Ulmus campestris*), мекиши (*Acer tataricum*), планински ясен (*Fraxinus excelsior*), полски ясен (*Fraxinus oxycarpa*) - върху дълбоки и влажни почви, главно в равнинните райони. единично или с по 1-2 десети. От тях единствено мъждрянът е с по-голямо участие като заема 6.6% от залесената площ на стопанството.

Горскoplодни дървесни видове – брекиня (*Sorbus torminalis*), круша (*Pyrus communis*), махалебка (*Prunus mahaleb*), киселица (*Malus sylvestris*), скоруша (*Sorbus domestica*), отика (*Sorbus aucuparia*), череша обикновена (*Cerasus avium*) и мукина (*Sorbus aria*), в естествено състояние се срещат единично в състава на горите. Състоянието им е добро, но ресурсите са твърде разпръснати и в незначителни количества, за да имат някакво значение за билкосябиране. В ТП ДГС "Провадия" те се използват предимно с ловностопанска цел.

Бяла върба (*Salix alba*), върба трошлива (*Salix fragilis*) и ракита (*Salix purpurea*) могат да се употребяват за добив на кора, листа, реси и клонки за производство на пленети занаятчийски изделия.

По дерета и реки като естествена коренна растителност се срещат три вида тополи: трепетлика (*Populus tremula*), топола бяла (*Populus alba*), топола черна (*Populus nigra*). Формират чисти и смесени насаждения. Употребяма част - пъпките и дървесината.

В района на ТП ДГС "Провадия" най – разпространения иглолистен дървесен вид е черния бор (*Pinus nigra*), като заема 4.1% от площта на стопанството. Той е с изкуствен произход. Принципно може да се ползва да добив на етерични масла, смоли, витамини и други полезни вещества, но културите в стопанството са сравнително млади и към момента не представляват интерес за ползване по отношение на горепосочените продукти.

Създадените култури от орех (*Juglans regia*) са малко по площ. Основното ползване, което може да се извърши в тях е добив на листа и плод. Характерната миризма на листата на ореха се дължи на съдържащият се в тях юглон. Освен него, листата съдържат още аскорбинова киселина, flavonoidи, дъбилни вещества и други, а плодовете му – желязо, кобалт и витамини. Като цяло потенциалните ресурси за ползвания от тези култури са незначителни.

Бялата акация (*Robinia pseudoacacia*) заема – 6.8% от залесената площ на стопанството. Нейните цветове съдържат много полезни вещества, които могат да се използват както във фармацията, така и в народната медицина, но много по-голямо значение имат при пчеларството, за добив на висококачествен акациев мед. За да се увеличат и подобрят ресурсите от бялата акация е необходимо в зрелата насаждевия стопанските дейности да се извършват своевременно, за да не съхнат.

От храстовите видове доста разпространен е дрянът (*Cornus mas*), чийто плодове съдържат глюкозиди, плодови киселини, витамини и други вещества. Той се среща повсеместно, но плодоноси на по-откритите места, което фактически ограничава реалните ресурси от този лечебен вид. Успоредно с дряна е разпространен червеният глог (*Crataegus monogyna*). Той също плодоноси предимно по периферията на гората, но е доста по-продуктивен и има значителни потенциални ресурси от цветя и плодове.

В по-равнинните части на стопанството, главно на голите площи и по краищата на горските комплекси се среща Шипка (*Rosa canina*). Районът е благоприятен за развитието и. Цъфтежът и плодоносенето ѝ е обилно, често се среща заедно с глога и дряна, но макар и единично, е разпространена повсеместно и като част от подлеса на гората, и по голите площи. Тя е доста устойчив вид и може да се срещне както на много бедни месторастения и скални терени, така и върху дълбоки плодородни почви. Обилно плодоноси, а плодовете ѝ са особено ценни с голямото си съдържание на витамин С.

Къпините (*Rubus hirtus*) трудно виреят под склопа на насажденията, но много бързо се развиват и разпространяват, когато намерят благоприятни условия. Срещат се навсякъде покрай камионните пътища, в сечищата или сред най-младите насаждения и култури. Коренищата и листата им са в достатъчни количества.

Единично в смесени храстови формации се среща обикновена леска (*Corylus avellana*). Придмет на добив могат да бъдат плодовете, листата и клоните за листников фураж. Но момента в района стопанството не е констатиран особен интерес към този вид.

Смрадлика (*Cotinus coggygria*). Се среща доста често под склопа на насажденията, но на отделни места тя покрива някои нелесопригодни голини и поляни, като достига височина до 1-1.5 м. Листата на смрадлика са особено ценни, защото съдържат до 25% дъбилни вещества, етерични масла, flavonoidи и други. Месторастенията са предимно бедни и по-каменливи. Химичния състав на растението естествено го предпазва от паша.

На места в дъбовите гори, много често се среща паразитното растение е брышлян (*Hedera helix*). Той покрива не само свободната от растителност повърхност, но и с помощта на адVENTИВНИТЕ си корени обвива отделни дървета. Тук могат да се споменат и други лианообразни растения - поветът (*Clematis vitalba*) и дивата тиква (*Bryonia alba*), които се срещат навсякъде покрай пътища, слогове и огради. Обвиват се предимно около храсти и дървета по краищата на горските комплекси. Има възможности да се събират надземните части и коренищата, но количествата са незначителни.

Много ценни билки са и някои тревисти растения, които се срещат в района на ТП ДГС "Провадия", главно по поляните, дивечовите ниви и ливади. На първо място това е жълтият кантарион (*Hypericum perforatum*). Жълтият кантарион е международно признато и търсено лечебно растение. По горските поляни, дивечови ливади и ниви се срещат и големи количества риган (*Origanum vulgare*), бял равнец (*Achillea millefolium*), червен кантарион (*Centaurium erythraea*), лайка (*Matricaria chamomilla*), жълт равнец (*Achillea clavata*), гръмоврън (*Ononis spinosa*), миши уши (*Hieracium pilosella*), мащерка (*Thymus glabrescens*), подъбиче (*Teucrium chamaedrys*), здравец горски (*Geranium sylvaticum*), еньовче същинско (*Galium verum*), жълтурче (*Ranunculus ficaria*),

лепка (*Galium aparine*), луличка обикновена (*Linaria vulgaris*), лютиче пълзяще (*Ranunculus repens*), минзухар есенен (*Crocus pallasii*), млечка обикновена (*euphorbia cyparissias*), кърпикожух (*Colchicum autumnale*), мъртва коприва бяла (*Lamium album*), ранилист горски (*Stachys silvatica*), салеп обикновен (*Orchis provincialis*), секирче ливадно (*Lathyrus pratensis*), слез горски (*Malva sylvestris*) и тинтява жълта (*Gentiana lutea*). Тези лечебни растения са запазени в добро състояние и могат да бъдат добивани. Месторастенията им са на свежи до сухи, средно богати и богати почви и се намират далече от изкуствено наторявани терени. По - водолюбиви лечебни растения като копривата (*Urtica dioica*), полски хвощ (*Equisetum arvense*), глухарчето (*Taraxacum officinale*), ментата (*Mentha spicata*), джоджена (*Menta piperita*) и водната мента (*Mentha aquatica*) са установени на отделни места по поречията на реките. По-специално внимание тук може да се обърне на различните видове бъз – тревист (*Sambucus ebulus*) и черен (*Sambucus nigra*), които се срещат предимно на влажни месторастения, под склона на насажденията и тополовите култури, край реки и потоци. С лечебна цел се използват почти всички части на тези растения, като най-ценни са цветът и плодовете. Те съдържат етерични масла, органични киселини, витамини, танини, захари и други, но употребявани в големи количества са отровни. Те са стари лекарствени растения, едни от най-употребяваните в народната медицина. Рано напролет, както навсякъде в страната и тук цъфтят: кукурякът (*Helleborus odorus*), пролетен минзухар (*Crocus chrysanthus*), лечебна иглица (*Primula veris*), теменуга миризлива (*Viola odorata*), кокиче снежно (*Galanthus nivalis*), но разпространението им е доста по-ограничено. По горските поляни, по северните склоновете се среща горската ягода (*Fragaria vesca*).

Предмет на добив в горите са диворастящите ядливи гъби, чиито находища в района на стопанството са разнообразни и многобройни. Често се срещат манатарка (*Boletus edulis*), пачи крак (*Cantharellus cibarius*); сърнела (*Macrolepiota procera*). По ливади, пасища горски поляни и дивечови ниви се срещат полска печурка (*Agaricus campester*), обикновена челядинка (*Marasmius oreades*). Върху букови дървета се среща кладница (*Pleurotus ostreatus*). В предпланински и планински райони на стопанството, в изредени дъбови гори и по поляни се среща булка гъба (*Amanita caesarea*). В иглолистни култури и поляни расте обикновена масловка (*Suillus luteus*).

2. Анализ на извършеното ползване НДГП и възможности за развитие на този сектор

По горскостопански план не са планирани конкретни количества за добив на недървесни горски продукти, но с така направеният обзор повечето от изброените по-горе горски продукти могат да представляват интерес, както за местни предприятия, преработватели и занаятчии, така и за местното население за лични нужди.

Като цяло тенденцията в ползването билки и недървесни горски продукти в района е сравнително постоянна величина и се запазва през последните години. В сравнение с 2020г., през 2021г. се наблюдава повишено ползване на коприва, черен оман, пищялка, полски хвощ, жълт кантарион, обикновен бъз и шипка, което обаче не превишава предвиденото ползване. По отношение на корените от черен оман и плодовете от черен тревист бъз се наблюдава по-високо ползване от предвиденото, но то е контролирано и не се създава предпоставка и заплаха, която да доведе до нарушавана баланса на популациите и отслабване или унищожаване на находищата и популациите им. През 2021г. се наблюдава и интерес към билки, които не са събиращи досега като стръкове от глухарче, живовляк и лопен, за които няма планирано ползване, но са разпространени повсеместно и проучването в района на стопанството показва, че заявените и ползвани количества няма да създадат опасност от изчерпване на находищата им. С оглед интереса към тези билки, планираме количества за ползване през 2022г. като предварително са преценени възможностите.

При сравнителния анализ може да се отбележи, че през 2021г. за някои продукти въобще няма заяви количества за добив, а именно – стръкове от обикновен пелин, върбинка, овчарска торбичка и камшик, листа от орех и смрадлика. За някои недървесни горски продукти не са заявяване количества от няколко години – стръкове от маточина,

слез, мента, бял равнец и риган, цветове от глухарче, листа от слез, глог, глухарче и бъз, плодове от конски кестен и кори от черен бор. Въпреки това за 2022г. са планирани количества за ползване.

В последните няколко години се наблюдава много засилен интерес към събиране на трюфели, заради използването им в кулинарията. На територията на стопанството се среща най-често черен трюфел. Събирането му трябва да се контролира постоянно, тъй като интересът е голям и е възможно прекомерното му ползване да доведе до намаляване или изчерпване на находищата, както и до отслабване на размножителната способност, промяна в генетичната структура и влошаване качествата на индивидите. Добър резултат даваше създадената в стопанството практика за ограничаване на масовото му ползване, чрез определяне на райони и допускане на определен брой ползватели в тях, Така контролът и превенцията срещу недобросъвестни ползватели е по-улеен и по-ефективен. За съжаление обаче, този начин на контрол от страна на стопанството не може да бъде прилаган, поради факта, че норматива и образците на издаваните позволителни за събиране на НДГП, в частност трюфели, не ограничава събирането в определен район, нито събраното количество, а го допуска неограничено за територията на цялото стопанство. Така на места, където находищата на трюфел са по-богати, ползвателите се концентрират и това може да доведе до изчерпването им и до отслабване на размножителната им способност. Ограничаване на събираните количества не е в нашите правомощия, предвид факта, че няма законово основание.

В тази връзка, тъй като за трюфелите няма посочени количества за лично ползване както при лечебните растения и няма посочени периоди на събиране, които са съобразени с физиологията на вида и процесите на зреенето му, твърде е възможно да се стигне до прекомерното му ползване. За да се избегне този момент е необходимо в най-скоро време да се вземат адекватни мерки като се регламентират съответните ограничения по отношение на ползването му.

Базирайки се на заявените и ползвани количества НДГП през 2021 година, можем да обобщим, че като цяло извършеното ползване е контролирано и се поддържа естествения баланс в популациите. Извършеното ползване не застрашава наличните ресурси от намаляване. Напротив, ако се направи актуализация на действащите към момента тарифи за ползване лечебни растения и други недървесни продукти от горите (които не са обновявани от 2000г.) и част от приходите остават в стопанствата, това може да бъде едно добро приходно перо в икономическия аспект от дейността на ТП ДГС Провадия.

С оглед на обобщените резултати от стопанските добиви на НДГП през 2021г., прилагам списъци-предложения с възможности за предоставяне на екосистемни ползи от горите и добив на дървесни и недървесни горски продукти за стопанско ползване и за удовлетворяване потребностите на местното население за 2022г.

Изготвил
И

Записан №
отговаряще
чл. 59 от ЗЗД

УТВЪРДИ.
ДИРЕКТОР

Записан №
отговаряще
чл. 59 от ЗЗД

Инж. Ж. Живков